

Není tradice jako tradice

V Psalteriu vychází tolik podnětů k diskusi o církevní hudbě, že jeden neví, na co dřív myslet a případně na co dřív reagovat: v 1. čísle Kubova variace *Posvátná hudba a hudba zbožná* na Guardiniho stať (v dalším zkratkovitě GK), v dalším čísle variace na další Guardiniho stať *O podstatě uměleckého díla*, která – vyjádřeno termíny profese, v níž jsem si půl století vydělával na živobytí – nahlédla na umělecké dílo jakožto na model, a ve 4. čísle projev Benedikta XVI. o hudbě. Podívejme se na objekt Benediktovy slavnostní řeči optikou těch ostatních dvou statí a důsledků z nich (v dalším EK1 a EK2), které jsou v číslech 4 a 5 Psalteria¹.

Podobným způsobem, jakým jsou zavedeny v GK termíny *hudba posvátná* a *hudba zbožná*, totiž jen mlhavě pomocí příkladů, pojednává i Benedikt XVI. o „velkém sakrálním umění“ (dále VSU): k vysvětlení, co to je, použil také jen příklady: Palestrinu a pět skladatelů německy mluvících: tři Němce (Bacha, Haendela a Beethovena) a dva Rakušany (Mozarta a Brucknera). Každý, kdo se o sakrální hudbu zajímá, ví, že je téměř pravidlem slušného chování pro každého, kdo pojednává o církevní hudbě, aby slovo Palestrina jmenoval, takže není nic divného, že se mezi jmény-příklady objevil; překvapuje však, proč těch dalších pět vyjmenovaných jsou všichni z německojazyčných zemí. Dokonce Benedikt použil vazbu *od Palestriny k ...*: Palestrina začal, ti ostatní ukončili. A vznikají otázky: Je Messe Notre Dame od Guillaumea Machauta VSU, přesto že vznikla o dvě stovky let dříve než Palestrinova Missa

Papae Marcelli? A co skladatelé nizozemské polyfonie? Patří duchovní skladby Angličana Dunstabla mezi VSU nebo ještě ne? A co Byrd nebo Tallis, kteří leží mimo trojúhelník, jehož jeden vrchol je v Římě a protilehlá strana někde v německy mluvících zemích? S podobným dotazem o Michnovi nebo Dvořákově Lužanské se držím raději zpátky, chápeme snad všich-

ni Benedikta, že po vystoupení ve Staré Boleslavi musí naši zem považovat za sterilní v jakémkoliv vztahu k VSU.

Nejsem o moc mladší než Benedikt a napadá mě jedno vysvětlení, proč se on zaměřil na německy mluvící představitele při charakteristice VSU. Za 2. světové války bylo v zemích pod německou okupací preferováni německy mluvících

¹ EK1: *Psalterium* 9, 2015, č. 4, str. 12-14; EK2: č. 5, str. 1-2, 4-6

autorů (všude, nejen v církevní hudbě) povinné a není divu, že v katolické církvi toho bylo použito často i s dobrým úmyslem. Např. v chrámu sv. Ludmily na pražských Vinohradech byl dosazen německý duchovní správce a ten v rámci onoho preferování sehnal peníze, tamějšímu varhaníkovi dal práci navíc, totiž rozepsat party jedné z Mozartových mší, a získanými penězi ho za to zaplatil. Pro řadu kůrovců bylo tehdy poznání Mozartovy hudby (a ještě i později po válce) jak hudební zjevení; po hudebním postu daném důsledným respektováním principů i autorů cecilské reformy² byla Mozartova chrámová hudba objevem, a to ve smyslu „jéje, vona v kostele může také znít hudba s těmi hezkými postupy, které jsme potkali i v jednodušších kompozicích světské hudby – houslista např. v Mazasových etudách, hráč na klávesové nástroje např. v sonatinách ze sbírky Clementi-Dusík-Kuhlau atd.“ Že mohlo něco podobného zapůsobit na mladého Benedikta v salcburském dómu, nelze vůbec vyloučit – v Rakousku po Anschlusu se vyvíjela uvedená situace rychleji než u nás.

Ale vtírá se ještě jeden vztah k variaci GK, konkrétně k procesu jejího vzniku, čili k promítnutím jevů výtvarného umění na jevy hudební. Oni totiž až na Brucknera se vyjmenovaní germanofonní autoři setkali s dobou, kdy byly ještě „moderní“ interiéry barokních kostelů (v Rakousku a Bavorsku opravdu, v jiných zemích Německa to sice s tím barokem bylo trochu bídné, ale přece). Všimněme si katolického pojetí liturgického prostoru v té době.

Když to teď vyjádřím trochu vulgárně, povrchně, tj. jen z hlediska jevového, tak centrem mešní liturgie je to malé bílé kolečko z pšeničné mouky; aby se pomohlo znovu prohloubit a vyjádřit účtu k tomu kolečku věřícím, kteří kdysi – vlivem propagace evangelického pojetí eucharistie a pak propagací osvícenské negace víry jakožto nadpřirozeného daru – ochabli v účtu k Eucharistii, tak se v 17. a 18. století oltář zdobil, aby význam toho kolečka zdůrazňoval a patřičně akcentoval a současně se zvětšovalo zařazení toho oltáře do chrámového prostoru tak, až vyplnil skoro celou nebo úplně celou jeho západní stěnu. A tím došlo k druhému jevu: bylo snazší a přirozenější padnout na kolena před tak mohutným uměleckým dílem než před tím malým bílým kolečkem; i dnes jsme tou zdobenou stěnou uchváteni, často se ve svém nitru na ni plně a s respektem soustředíme a v jistém smyslu tak někdy rámcem zaměníme za to zarámované; že taková záměna je zcestná, víme, avšak víme i to, že dříve se považovalo za účinnější vést lid prostou cestou k bohatšímu projevu víry v liturgickém společenství

a prostoru, než kdyby se mu to zatemňovalo různými psychologicko-psychoanalytickými „sice – ale – musíme – přesto – nesmíme ...“ jak se to často dělá dnes.

A podobné je to s hudbou v té době. Jako ohromuje ta architektura mohutného oltáře, tak ohromovala i hudba z kůru se linoucí. Příklad uvádí sám Benedikt, když vzpomíná, jak „při prvních notách Mozartovy Korunovační mše jako by se otvíralo nebe a dala se velice hluboce zakoušet Pánova přítomnost“. Kéž by to bylo platilo nejen pro něho! Avšak totéž se mohlo a může stát i při koncertním provedení (zvlášť když je ten koncert v barokním kostele), zatím co na nitro přítomného věřícího by měla působit v první řadě sama mešní oběť; nadto podle zpívaných slov by mělo jít o Kyrie eleison, tj. hledáme sice otevřené nebe, ale s vědomím, že pro nás otevřené vůbec nemusí být nebo že, jsa otevřené, může se – totiž kvůli naší schopnosti hřešit – před námi zavírat. Začátek Mozartovy Korunovační mše pomáhá věřícímu uvědomit si nadpřirozený ráz chvíle, je to jakési zarámování mešní svátostné reality do hudby, které je analogií tomu zarámování hostie do barokně ozdobené východní stěny chrámu. A stejně jako tam je i Korunovační velmi blízko situaci, kdy se to zarámované ignoruje a do našeho vědomí vstupují jen krásný a mohutný rám. V případě hudby je horší se tomu ubránit než v případě oltáře, protože výtvarné dílo se nemění a my můžeme při pohledu na ně v klidu korigovat své myšlenky správným směrem, zatím co hudba plyne a vtahuje naši mysl zcela na sebe.

Použijme terminologii zavedenou v článku EK2: lze říct, že to, o čem se zmínil Benedikt, je podobenství, totiž model nebe, zatím co to, co bychom od hudby dle vyzpívaných slov potřebovali, by měla být „protéza“, a to model hloubky slov *Kyrie* (a *Christe eleison*). A v terminologii vypracované v článku EK1 je to nejvýše prostředkem odpovídajícím důvodu (12), tj. vytvoření prostředí pro modlitbu, avšak daleko od plnění důvodu (14): až na (snad) největší možné mystiky to pro nikoho (podle toho, jak se o tom vyjádřil Benedikt, tak ani pro něho) není prostředkem k tomu, že by ho vedl k takové oslavě Boha, ke které ho vede círev svými liturgickými texty, zde konkrétně textem *Kyrie eleison* (pro někoho může jít o oslavu, avšak světskou, i když možná šlo o důvody patřící ve výčtu v EK1 k (4) a (9)).

Ono se to v teorii pěkně boxuje s tím dnešním problémem zvaným *participatio actiosa*, vždyť i Benedikt na něj ve svém projevu poukázal, ale na jeho řešení resignoval. Uznějme, že přenést na kůrové muzikanty právě to, co jedině by lid mohl nejspíš zpívat, totiž mešní ordinárium, je nelogické, bizarní, ne-li šílené, zrůdné.

Benedikt tedy přechází ke kulturní tradici, což je téma zvlášť vděčné, když chceme tu *participatio actiosa* zamést

pod koberec. Myslím, že v této věci Benedikt nemá problém a mnoho z nás s ním bude upřímně souhlasit. Vzniká však při tom pro mnoho otázek týkajících se podrobností, jako např. myšlenky, kterou Benedikt nadhodil, totiž že křesťanská hudba určená pro liturgické použití během svého vývoje ovlivňovala ostatní hudbu své geografické oblasti; raději bychom asi řekli, že už od starověku plyne stupňovitý dějinný proces, v němž kvalitní chrámová hudba ovlivňuje hudbu světskou, ta, včetně své poněkud horší duchovní úrovně, ovlivňuje zpětně hudbu chrámovou, ta pod tím vlivem poněkud poklesne, ale i tak znovu ovlivňuje hudbu světskou, a tak dál, cesty od hudby a k hudbě se střídaly, na straně světské hudby vždy došlo k jakémusi poklesu, až na konec výsledek k té chrámové hudbě, kterou už běžný věřící sotva rozezná od hudby na operní scéně nebo od hudby drobných zemědělců dvě století staré střední Evropy nebo – v průběhu dalšího vývoje dle principu „nikdy nejsme tak pokleslí, aby se nedalo poklesnout ještě víc“ – od hudby kursů tance a společenského chování pořádaných v obvodním resp. okresním kulturním středisku. O tom lze dumat, diskutovat a psát, nechme to však na jindy. V této stati se však ještě dotkneme záležitosti, která je s tím spojována: jde o tradici.

Tento termín vyslovil Benedikt XVI. ke konci svého projevu dvakrát. Jeho význam je třeba specifikovat. Není to jednoduché. Ten termín totiž známe jak z církevní oblasti tak např. z folklóru, politiky a sportu. Zamysleme se.

Při nedostatku vhodných slov a vzniku nových pojmů se často existující termín použije pro nový pojem; není to ideální pro komunikaci, protože jeden může chápat termín v původním významu a jiný ve významu adaptovaném, ale je to snad lepší než třeba pověstný silnoslabobrnktruhlík, smrkonosočistoplena a buňák nepřekaditedlný. Tím, že termín dostane víc významů, vzniká tendence rozšířit ho také na pojem, který by je zastřešil všechny. Někdy to nenastane; co je zvíře zvané kůň, to víme, známe i šachovou figurku zvanou kůň, dále tělocvičné náradí zvané kůň, trojský kůň je znám nejen z mytologie ale i z informatiky, bílý kůň zase s oblastí organizovaného zločinu a to, co dnes běžně nazýváme slovem hobby, se dříve nazývalo koníčkem; zatím se snad žádný símantický šílenec nepokoušel definovat a pak používat nový pojem jako zastřešení uvedených šesti pojmů a mluvit a psát o něm také jako o koni, dejme tomu s velkým K (pro ilustraci: umožnit definice jako „kůň v tělocvičně je Kůň, který...“, „počítačový virus trojský kůň je Kůň, který...“ a podobně).

pokračování na straně 4

² Reforma tam byla zakotvena od samého vzniku v 19. století a něteří zpěváci ani nevěděli (a neznepokojovali se přemýšlením), k čemu byla dobrá.

OBSAH

Úvahy

Není tradice jako tradice, E. Kindler 1

Rozhovor

„Hračku“ se sebrat nepodařilo, S. Příbyl, L. Sulovská 7

Z redakční pošty

Co způsobila Teologia fumi, J. Štogr 11

Bylo, je a bude

Bohuslav Korejs devadesátníkem, J. Baťa, I. Daňková 5

Teória liturgickej hudby, recenze – nerenzenze, J. Kub 6

Nové číslo účtu SDH, O. Šmíd 12

Psalterium hledá nové přispěvatele, O. Šmíd 12

Teória liturgickej hudby – dostupnost, JiKu 12

Uzávěrka skladatelské soutěže se blíží, V. Mojžíš 12

Rezervujte si termín na aktivní dovolenou, O. Šmíd 12

Příloha

Nedoceněný varhanář Christof Müller, J. Reindl I

Diecézní kurz pro varhaníky bude pokračovat III

Revitalizace varhan v plzeňské katedrále IV

K setkání sborů a schol Plzeňské diecéze, P.Š. IV

MINISTERSTVO
KULTURYČasopis vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

PSALTERIUM, revue pro duchovní hudbu

Ročník 9, č. 6/2015

Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Koleční 4, 160 00 Praha 6

IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz

http://zpravodaj.sdh.cz

Redakční okruh: Jaroslav Eliáš, Evžen Kindler, Jiří Kub (šéfredaktor), Rastislav Podpera, Tomáš Slavický, Pavel Šmolík (výkonný redaktor), Jarmila Štogrová

Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

Vážení čtenáři,

zdravím vás uprostřed adventního očekávání. A zároveň u příležitosti posledního čísla Psalteria, které vypravuji jako šéfredaktor. Jako šéfredaktor do času, jako jeho duchovní otec na věky :-)

Odolal jsem pokušení napsat do posledního (svého) čísla nějaký Kšaft umírající matky Jednoty bratrské, aneb co jsem se za ta léta přípravy časopisu naučil a co pochopil. Odolal jsem ze dvou důvodů. Jednak dílem z vrozené lenosti a dílem z pocitu vyhoření nejsem schopen napsat rozsáhlejší smysluplný text, pod který bych se neváhal podepsat, neboť soudnost mě (ačkoli mě někteří čtenáři upozorňovali na opak) ještě docela neopustila, jednak proto, že součástí toho mého „zmoudření“ je poznání, že vlastní zkušenosti jsou nesdělné. Sdílet se dá příběh, sdílet se dají emoce, ale zkušenosti musí nabýt každý pěkně sám.

Náhoda či Prozřetelnost mě za toto rozhodnutí odměnila tím, že se bez mého přičinění sešly příspěvky, které vytvořily z tohoto čísla číslo přímo (mono)tématické, věnující se tomu, čemu jsem se jako šéfredaktor mající odpovědnost za to, aby mohla vycházet i další a další Psalteria, věnovat obával. Tím tématem je Tradice.

Tradice je něco velice kontroverzního, což svědčí o její důležitosti. Je podobná spíš jabloni než dubu. Dubu je nejlépe, pokud si jej nevšímate a necháte jej růst jako dříví v lese. Jablono – to již je plod kultury, plod lidské práce. Pokud se k ní chováte jako k dubu, přehoustne a neplodí. Nestačí odřezávat větve již odumřelé. Někdy se musí i do živého dřeva. Ale pokud to s tím řezáním přepísknete nebo uráznete špatnou větev, chytne houbu a vyhnije.

Jsou dvě cesty, jak k řezu jabloni přistoupit. Jednak můžete psát další a další příručky o tom, jak řezat a neškodit, ale pak se vnitřně žerete nad sousedem, který zprznil svou jablono k nepoznání, jako byste žádné příručky nikdy nenapsal. Nebo si najdete svou jablono (raději na mýtince než na nároží) a s láskou a péčí si ji budete piplat. A doufat, že si její krásy a plodnosti občas nějaký kolemjdoucí všimne. A doufat, že mezi tím nepřijede někdo s motorovou pilou a s buldozerem, komu dal Pán Bůh úřad, ale nikoli rozum. Čeho je nám nyní třeba? Příruček nebo vzorových jabloní na mýtinkách? Jistě obojího.

Proto přeji svým nástupcům hodně sil a Božího požehnání.

Vážení čtenáři a spolupracovníci, bylo mi s vámi všemi dobře (ti, o kterých jsem se výše zmiňoval, že pochybovali o mé soudnosti, již Psalterium odhlásili). Děkuji vám všem za trpělivost. Deo gratias!

P.S.:

Vzpomněl jsem si na jeden krásný židovský vtíp: Přijde Roubíček za rabínem, že mu začaly chřipat slepice. Jakou vodu jim dáváš? ptá se rabín. Studenou. Tak dávej teplou! Za týden přijde Roubíček znovu. Rabi, nepomohlo to, chřipou dál. A co jim dáváš za zrní? Pšenici. Tak dávej ječmen! Slepice chřipou dál. Tak máčej ječmen ve vodce! Dávej jim na noc do kurníku světlo! Strouhej jim mrkev! Pak přestane Roubíček chodit na radu. Když ho rabín potká, ptá se, proč už nepřišel. Ale rabi, všechny slepice už mi pochřípaly. To je škoda, povzdechne si rabín, já měl ještě tolik krásných nápadů!

pokračování ze strany 2

Ale někdy se to dělá, většinou neoficiálně, skrytě a bez definic – prostě se se zastřešujícím pojmem a jeho jménem pracuje jakoby nic, s tichým předpokladem, že každý ví, jak je ten pojem definován. Takto je dnes postižen i termín *tradice*. Vezměme to po pořádku.

Když ho výřkne papež, i bývalý, v prvním hnutí předpokládáme, že ho

rovalo tradici³. Významy slova *tradice* vytvářejí celé spektrum, na jehož jednom konci je ta „katolická tradice“ a na jehož konci opačném je kromě výše uvedených příkladů např. nedávná praxe putování moskevských novomanželů k vycpanému Leninovu tělu nebo udržování „síní tradic“ ve školách, kasárnách a pivovarech. Uvnitř tohoto spektra je někde i cosi, co sice má jakýsi vztah ke katolické církvi,

pulsující (střídání fází, kdy se důraz na danou tradici zeslabí, a fází, kdy je význam tradice „znovuobjeven“). To známe i z dějin hudby obecně (tj. i mimo oblast duchovní hudby). A druhý jev v respektování tradic je ten, že i při tom pulsování tradice pomalu spěje k zapomenutí, a to zhruba tím pomaleji, čím je starší (zhruba řečeno: její „poločas rozpadu“ je přímo úměrný jejímu stáří). Poločas rozpadu té katolické tradice je nekonečný, jsou to pravdy, které Kristus zjevil apoštolům a církev je pak formuluje zejména ve formě dogmat. Z toho vyplývá, že tato tradice nezmizí.

Konec toho úseku hudebních tradic, který je blíže ke katolické tradici, s ní nesplyvá. To však jej vůbec nemusí dehonestovat: nejen že je na něm hudba, která je katolické tradici nejbližší, ale také hudba, která – posuzována jakožto tradice – má nejdelší „poločas rozpadu“. Musela resp. musí být tedy vrcholně vymakaná, mimo jiné i psychologicky, nemůže to být nějaké subjektivní autorovo vyznání a při tom musí hloubku.

To je snad dost podnětů pro přemýšlení o Benediktových zmínkách o tradici. Při porozumění jeho slavnostní řeči je třeba pečlivě se snažit pochopit, jaký druh tradice měl na mysli on, když vyslovoval slovo *tradice*. V jeho projevu, o který jde v tomto článku, to určitě nebyla ta „katolická“, totiž ta věčná. Že by býval měl na mysli pojem, který zastřešuje všechny druhy tradice? Tak se to může zdát na první pohled, resp. při povrchním čtení, v tom případě by však jeho výroky o hudbě neměly smysl, protože pojem nazvaný tradice a zastřešující všechny pojmy nazvané tímto termínem je podobné absurdum jako ten výše naznačený pojem zastřešující všechny pojmy nazvané termínem kůň. Šlo tedy o tradici, která se vztahuje k jistému typu hudby jako takové, ne hudby církevní, ale hudby evropské.

Všichni, kdo čteme Psalterium, se snad shodneme v tom, že Benedikt mezi tím vším, co v laudatio řekl, vyslovil pravdu, která i se svými důsledky (jedinečností evropského křesťanství, evropského umění a speciálně evropské hudby) dnes šokuje tak zvané veřejné mínění i mínění mnoha neveřejných jednotlivců a společenství. Je, který se nazývá *evropská hudba* jako celek, a to v celé šíři svého spektra, je cosi výjimečného, cosi, co má větší hodnotu než jiné druhy hudby, i těch některých jinak velmi krásných neevropských (že by další podnět pro diskusi?) a svědčí to o výjimečných základech, z nichž ta evropská hudba vzešla a stojí, tedy o víře v Krista. Jednoduchá logika nás ovšem jasně upozorňuje, že když má tradice evropské hudby kořen v křesťanství, neplyne z toho, že každý druh evropské hudby se hodí do křesťanské liturgie.

Evžen Kindler

Snažíme se, abychom v našich nejmenších pěstovali lásku k tradicím. Třeba právě teď jsme pro ně připravili projekt The best of Halloween.

Kredit: Katedra didaktiky matematiky MFF UK

používá ve smyslu, který je hodný papeže, tj. že ho chápe tak, jak je definován a používán v katolické církvi. Pamatuji se, jak jsme se učili v hodině náboženství ve 40. letech minulého století v církevní obecné škole: *tradice je to, co svatí apoštolové učili, ale nezapsali*. Je to jasná a stručná definice, a taková byla i pro nás, děti školou povinné. Až později nám postupně docházelo, jaký to má kontext, mj. ten kontext nadpřirozený, který říká, že nad správností obsahu tradice bdí církev vedená Duchem svatým a že to souvisí s papežskou neomylností, a tím s univerzálními pravdami týkajícími se víry a mravů. Abychom si rozuměli, používejme dále pro tradici v tomto smyslu termín „katolická tradice“.

Ale termín *tradice* se v evropské společnosti postupně přesunul i na jiné záležitosti; na příklad řekne-li se, že v té a v té vesnici se dodržuje tradice zapálit večer na konci dubna oheň a prohlášovat to za pálení čarodějnic, nebo s podobnými termochemickými procesy slavit o několik týdnů později výročí Husova upálení, jde o tradici ve zcela přeneseném smyslu – apoštolové to neučili, církev nad tím nebdí a pokud nějaký nadšenec bude prosazovat, že to přece jen zasahuje do víry a mravů, stačí argumentovat, že to není univerzální pokyn (mají to dělat Eskymáci?). Zeptáme-li se, proč se to nazývá tradicí, dozvíme se, že proto, že „se to dělá odjakživa“, nebo – ještě obecněji – „se to prostě tak dělá“ apod., s tím, že pokusit se to nějak změnit (např. z ekologických důvodů, totiž kvůli šetření našich lesů spojit pálení čarodějnic dohromady s připomínkou Husovy popravy) by narazilo na odpor, že „by to odpo-

někdy větší, jindy sotva pozorovatelný, ale přece jen existující (resp. při odborném studiu zjištělý), ale nebývá to univerzální a týká se to ne víry nebo mravů, ale pravidel slušného chování v jistém okruhu lidí. Sem patří mimo jiné velikonoční zvyky (pomlázky, kraslice – vztah ke katolické víře jen přes datum), povinnost sicilských vdov nosit černý oblek od úmrtí manžela já nevím kolik let a v podobném duchu se mluví a píše o „křesťanských církvích (zejména východních) různých tradic“. Záměrně jsem poslední tři příklady seřadil tak, aby se postupně přibližovaly k té katolické tradici, i když ji ani ten poslední nedosáhne. Toho typu jsou i mnohé kulturní tradice, speciálně i tradice hudební, např. ta, že v Kředu má být věta o Kristově vtělení zhudebněna jemněji než věty kolem, nebo ta, že vzorně vychovaný skladatel ukončí Gloria fugou.

Ve spektru významů slova *tradice* vyplňují hudební tradice jistá místa. Blíže k jeho „katolickému“ konci jsou tradice přímo zabudované v liturgii a blíže tomu druhému konci jsou např. různé druhy hudby světské, zatím co někde uvnitř celé té skupiny jsou jevy jako neliturgická hudba při liturgii (říkáte, že je to nesmysl? Asi nechodíte do kostela), liturgická hudba mimo liturgii (např. její připomínání na koncertech), biblická témata v operách a oratoriích atd.

Lze pozorovat, že respektování tradic má svůj vývoj, nejčastěji tak trochu

3 Narazilo by to a ani bychom nemuseli navrhovat, aby plameny vzplály v den přibližného časového středu obou původních ohňů, např. na svátek matek.

Bohuslav Korejs devadesátníkem

Na Hod Boží vánoční se letos dožívá pozhnaného věku devadesáti let Bohuslav Korejs. Sbormistr, varhaník a skladatel duchovní hudby se narodil 25. prosince 1925 na Březových Horách u Příbrami v rodině poštovního úředníka Emila Korejse (1888-1966), tehdejšího ředitele kůru farního kostela svatého Vojtěcha. Po přestěhování do Prahy roku 1933 začal studovat na Benešově gymnáziu v Londýnské ulici. Prvního hudebního vzdělání se mu dostalo přímo v rodině. Otec Emil v Praze působil jako regenschori kostela svatého Kříže na Příkopě, kde mladý Bohuslav poprvé usedl za varhany. Kromě rodinného prostředí získával první hudební zkušenosti v gymnaziálních hodinách zpěvu, jež vedl český hudební pedagog a skladatel Otto Rödl (1903-1983).

Roku 1940 se rodina Korejsových odstěhovala do Chval u Prahy, kde působil jako římskokatolický farář Bohuslavův nejstarší bratr Zdeněk (1913-1991). Ve Chvalech se setkal s Vladimírem Doležalem (1925-2005), pozdějším významným českým sbormistrem.

Společně založili a v letech 1941-1945 vedli Chvalský dětský sbor. Začali též studovat v dirigentském oddělení Hudební školy Unie českých hudebníků z povolání ve třídě profesora Bohumíra Špidry (1895-1964). V roce 1943 se Bohuslav Korejs stal členem Českého pěveckého sboru, kde se pod vedením Jana Kühna (1891-1958) seznámil s domácím i světovým sborovým, kantátovým, oratorním i operním repertoárem, jež toto proslulé těleso provádělo s takovými osobnostmi, jako byli dirigenti Václav Talich (1883-1961), Václav Smetáček (1906-1986), Alois Klíma (1905-1981), Rafael Kubelík (1914-1996) ad.

Po skončení druhé světové války ho existenční důvody donutily opustit uměleckou dráhu a nastoupit do zaměstnání v tehdejší Státní statistickém úřadu. V roce 1947 zahájil dvouletou základní vojenskou službu v Armádním uměleckém souboru, kde zastával funkci sbormistra zájezdové skupiny. Po skončení vojenské služby se vrátil zpět do Státního statistického úřadu, ovšem roku 1951 byl v rámci akce „77.000 do výroby!“ převeden jako pomocný dělník do tehdejšího národního podniku Praga, který opustil na pozici kontrolora až v roce 1977. Hudební činnosti se tak mohl věnovat pouze ve svém volném čase. Soukromě studoval gregoriánský chorál u Miroslava Venhody (1915-1987) a roku 1953 založil Sbor pražských literátů, s nímž se snažil navázat na přerušenu tradici literátských bratrstev zrušených v roce 1783 císařem Josefem II. V průběhu patnáctileté existence tohoto tělesa se Bohuslav Korejs dramaturgicky zaměřil zvláště na duchovní vokální polyfonii české i světové renesance. Celkový repertoárový záběr však byl mnohem širší – sahál od hudby 14. do 18. století. Vedle duchovní tvorby stály v popředí Korejsova zájmu také české a moravské lidové písně, jimž se z jeho pera dostalo citlivých úprav pro smíšený sbor. Lidové písně se souběžně věnoval i s Dětským sborem Bendl v Praze-Holešovicích, kde v 60. letech působil jako sbormistr.

Těžiště hudebních aktivit Bohuslava Korejse však spočívalo zejména v duchovní hudbě. Roku 1953 se stal varhaníkem v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie v Praze-Strašnicích a o devět let později také v chrámu Panny Marie před Týnem na Starém Městě pražském. Na obou místech působil dodnes. Varhanický post s sebou přinesl zodpovědnost za celkovou hudební složku katolické liturgie. V souvislosti s reformou Druhého vatikánského koncilu, prováděnou od sklonku roku 1969,

vyvstala potřeba nových liturgických skladeb v národním jazyce. V této souvislosti byl Bohuslav Korejs Českou liturgickou komisí vybídnut k vytvoření cyklu sponsoriálních žalmů. Jejich originální melodika, vycházející z autorovy hluboké znalosti gregoriánského chorálu a české hudební deklamace, zapříčinila, že se od roku 1984, kdy byly vydány tiskem, staly nejrozšířenější sbírkou svého druhu v českých a moravských římskokatolických diecézích. Vedle jednohlasých žalmů si liturgický provoz vyžádal i vícehlasé kompozice v českém i latinském jazyce, jichž má Bohuslav Korejs na kontě několik desítek. Jejich zasvěcenými interprety se staly zejména Svatohavelský ženský sbor a posléze Schola Týnského chrámu, již Bohuslav Korejs založil v roce 1988, a která při liturgii v Týnském chrámu dodnes působí pod jeho sbormistrovským vedením.

Kompoziční a sbormistrovská činnost se v díle Bohuslava Korejse vždy snoubila i s činností pedagogickou, v níž mohl předávat své dlouholeté zkušenosti. Mnoha úspěchů dosáhl zejména v oblasti výuky základů pěvecké techniky, intonace a elementárního rytmu. Výjimečné pedagogické nadání v tomto oboru však mohl naplno rozvinout až po roce 1989, kdy se otevřely nové možnosti vzdělávání v oblasti liturgické hudby, zejména na půdě Týnské školy v Praze, u jejíhož zrodu stál a kde kromě výuky hudebně teoretických předmětů vedl Sbor Týnské školy. V devadesátých letech 20. století vyučoval též liturgický zpěv na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Sbormistrovské, varhanické a pedagogické zkušenosti předává rovněž v letních kurzech chrámové hudby, pořádaných na mnoha místech Čech a Moravy (Domažlice, Bor u Tachova, Moravský Beroun aj.). Roku 1999 se aktivně zapojil do redakční rady časopisu Varhaník, kam dodnes přispívá jak svými články, tak i hudebními skladbami.

Celoživotní úsilí Bohuslava Korejse na poli sbormistrovství a kompozice chrámové hudby bylo v roce 2006 oceněno děkovným uznáním České biskupské konference. Za jeho dlouholetou práci mu byla roku 2015 udělena Cena Ministerstva kultury v oboru neprofesionální hudební aktivity.

Za dar devadesáti let života poděkujeme při mši svaté v sobotu 26. prosince 2015 v 9:30 v kostele Panny Marie před Týnem na Staroměstském náměstí v Praze.

Jan Bařa, Iva Daňková

Teória liturgickej hudby

recenze nerecenze

Když mě pan profesor Lexman¹ požádal, abych čtenáře Psalteria seznámil s tím, že vydal „tlustou knihu“ s výše uvedeným názvem, docela jsem se vyděsil. K tlustým monografiím na tak ožehavé téma jsem apriori velice podezřívavý. A když o pád dní později dorazila poštou, velká, rudá, více než 500 stran, nedočkavě jsem v ní začal listovat.

Než se rozepíšu o tom, co jsem tam našel, chtěl bych uvést, že já, bez jakéhokoli formálního vzdělání v oblasti liturgiky, hudby, estetiky, filosofie etc. etc. se nemohu vyjadřovat dostatečně kvalifikovaně. Ve srovnání s tituly ověřenými lektory, kdo jsem já, abych soudil? Proto přijímáte, prosím, následující řádky jako vyjádření dojmu dlouholetého amatéra.

První dojem – kniha má velmi pěknou grafickou úpravu, množství obrázků a notových ukázek. Druhý dojem po prolistování – ale vždyť tohle není žádná „teorie liturgické hudby“, to jsou její dějiny, jednotlivé části liturgie s uplatněním hudby v nich, přehled a citace relevantních církevních dokumentů! Třetí dojem po přečtení – aha, teorie tam přece jen je, text je možno podle obsahu rozdělit na tři části:

- 1) psychologicko – religionistické pohledy na liturgii a hudbu (strana 10 – 45, 7%),
- 2) dějiny, formy a praxe (46 – 524, 87%)
- 3) pohledy a otázky dneška (525 – 557, 6%)

To, co bych já nazval teorií liturgické hudby (a čeho jsem se trochu obával), to je obsaženo v částech 1) a 3).

Nejprve mi dovoluť můj dojem z nejrozsáhlejší druhé části. Je přehledná, jde

¹ Prof. PhDr. Juraj Lexmann, ArtD (* 19. ledna 1941, Bratislava) je slovenský muzikolog, hudební skladatel, autor a režisér hudebních dokumentárních filmů a televizních relací. Vystudoval hudební vědu na Filozofické fakultě University Komenského. Po pádu totalitního režimu získal zaměstnání v obnoveném Ústave hudební vědy Slovenské akademie věd, v letech 1997 až 2009 byl jeho ředitelem

spíše do šířky než do hloubky zpracovaných bodů. Vyčerpávající. Nenapadlo mě ani jedno téma, které bych tam postrádal. Pro čtenáře Psalteria je to oblast, které jsme se v časopise nikdy systematicky nevěnovali. Její užitečnost (pro čtenáře Psalteria) bych zhodnotil asi takto: Závisí na tom, jestli se o pojetí a vlastnostech liturgické hudby v historii (tj. od počátků až do dnešních dnů) čtenář zajímá, nebo mu je to šuma fuk. Pokud se zajímá, patrně má již nashromážděnou nějakou knihovničku příslušné odborné literatury (nikoli not!). Pokud jí má metr a více, tak mu „Teória“ pravděpodobně mnoho nového neřekne. Pokud jí má méně, než 20cm, byla by to pro něj kniha velmi užitečná. Majitelé knihovny od 20 do 100cm dlouhé se budou muset rozhodnout sami. Pohled této části je minimálně evropský, je přirozeně ovlivněn tím, že kniha vznikla na Slovensku a pro Slováky, obsahuje ale časté exkursy do české reality a slovenská špecifika při četbě neruší, jsou i pro českého čtenáře spíše obohacením.

V první teoretické (v pravém slova smyslu) části se autor věnuje zejména antropologickým a kulturologickým pohledům na liturgii, hudbu a jejich vztah. Klíčovým pojmem je tam antropologická konstanta (kdo neví, co by to mohlo být, doporučuji k první představě rozhovor na http://zpravy.idnes.cz/zpr_archiv.aspx?c=A101013_134531_kavarna_chu), klíčovými autoritami Karel Rahner (přiznaně) a mnou tušeně Martin Heidegger a Hans-Georg Gadamer. Důležitou roli hraje pohled na problematiku z hlediska religionistiky. Z mého pohledu je tam tedy poněkud přeceněna role nevědomých složek psychiky a zážitku na úkor myšlení a reflexe. Druhý problém spočívá podle mého názoru v tom, že není dostatečně (nijak?) reflektována existence rozdílných osobnostních typů a hodnotových orientací mezi lidmi. Převládá tedy snaha najít charakteristiku toho pravého (jediného) člověka dneška a z toho odvodit ten správný (jediný) přístup k němu i v oblasti liturgické hudby.

Třetí vzpomínaná část knihy nejprve uvádí a krátce rozebírá jednotlivé možné přístupy, které je možné k problematice liturgické hudby zaujímat (normativní, umělecko-kritický, hudebně-teologický, psychologický, sociologický, hymnologický, národně-kulturní, komisionální, empirický, prognostický, právní, technický a ekonomický). Autor je klade více méně vedle sebe, aniž jsem zaznamenal explicitní snahu tyto přístupy nějak hierarchizovat a sladit, což ovšem, alespoň podle mých zkušeností z Česka, v pod-

statě odpovídá hudebně-liturgickému diskursu v církvi (jeden o voze, druhý o koze). Nejproblematictější mi zde připadá řešení otázky hodnoty liturgické hudby (při charakteristice umělecko-kritického přístupu), kde autorovo chápání hodnoty neodpovídá tomu, co jsme za léta „razili“ v Psalteriu. Nicméně je to dobrá příležitost pro eventuální čtenáře si tyto dva přístupy porovnat a rozebrat.

Třetí část je zakončena výčtem aktuálních otázek dneška.

Co napsat na závěr? Nedá mi, abych v duchu nesrovnal tuto knihu s dokumentem, který pro řešení obdobných otázek vyprodukovala nedávno církev česká – Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách zvláště ve vztahu k mládeži² – a abych slovenským kolegům nepoblahoželal. A přeji jim hodně úspěchů a Božího požehnání při uvádění jejich nového Liturgického spevníku, který prof. Lexman zmiňuje v posledním odstavci knihy:

Ako mnohoročný program, ktorý by mal dať odpoveď na mnohé otázky liturgickej hudby na Slovensku v čase písania týchto riadkov, je završenie prípravy nového celoslovenského liturgického spevníka. Spevník sa pripravuje v zložitej sieti vzájomne rozporných stanovísk. Široké vrstvy kléru a veriácich sa obávajú, aby im nevzali ich staré obľúbené duchovné piesne, tvorcovia nových liturgických spevou sa obávajú, že sa výsledky ich práce nedostanú do nového spevníka, pragmatici nevedia pochopiť, prečo sa spevník tvorí tak dlho, liturgisti sa obávajú, že nové spevy nebudú dostatočne ľudové, protagonisti gospel a novej duchovnej piesne sa obávajú, že uvažovanie v intenciách liturgickej tradície a noriem ich vytlačí z kostolov. Uspokojivé je, že tieto názorové rozpory sú prejavom žijúcej a životaschopnej Cirkvi. Horšie by bolo, keby také rozpory neboli.

Jiří Kub

² <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/> a rovněž článek Několik úvah o Směrnici České biskupské konference o soudobé rytmičké liturgické hudbě, Psalterium 5/2014, str. 8

„Hračku“ se sebrat nepodařilo

R.D. Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., J.C.D. je rektorem kostela sv. Gabriela v Praze na Smíchově, kde se od roku 2012 slaví tradiční mše svatá, a to každý pátek a každou neděli v 17:00. Jeho cesta za tímto pokladem katolické Církve nebyla přímočará. Mezi celebranty je nováčkem - svou první „tridentskou“ sloužil letos 18. října po svědomitých přípravách. Právě o liturgii, ale nejen o ní, si tento kněz, církevní soudce, vysokoškolský pedagog a teolog, odborník na církevní právo a autor řady publikací povídal s Lucií Sulovskou. Se souhlasem odpovídajícího a tážající se převzato z krasaliturgie.cz.

Ačkoliv jste vyrůstal v sedmdesátých letech, s tradiční liturgií jste se setkával již v dětství, jak k tomu došlo a jak jste jako malý chlapec vnímal rozdíl mezi „starou“ a „novou“ mší?

Jako šestiletý pacholík jsem začal ministrovat v Praze u sv. Jindřicha společně s mým bratrem. Naši rodiče tam byli chrámovými varhaníky. Farářem tehdy byl pan profesor F. X. Juránek, jezuita staré školy. Ten se probíhající liturgické reformě přizpůsoboval líně a očividně nerad, takže sice leccos v bohoslužbě bylo počestněno, avšak ve skutečnosti to byl „trident“. V Praze se tehdy vědělo, že jsou dva kostely, v nichž se slouží „po staru“: sv. Jindřich na Novém Městě a sv. Prokop na Žižkově, kde byl farářem pater Mejdrech. Stupňové modlitby se modlil P. Juránek sám, takže jsem se je nenaučil, ale samozřejmě si pamatuji, že recitoval velké množství tichých latinských mešních modliteb. Proměňování při kalichu „simili modo postquam coenatum est“ jsem měl odposlouchané a uměl jsem to nazpaměť. My jsme ale nevěděli, že jsou tiché modlitby předepsané v misálu, takže se nám jeho způsob celebrace zdál být „zbožnější“, že se na rozdíl od jiných kněží při mši sám od sebe „více modlí“. Na náboženství u kaplana Filipoviče v Nuslích pak docházelo ke kolizi v tom smyslu, že jsme měli každý týden zapsat myšlenku z nedělního evangelia, jenomže P. Juránek četl ze starých perikop. Tak jsem myšlenku vypisovali z Katolických novin. Když mi bylo šestnáct, přišel ke sv. Jindřichu po delší pauze P. Bedřich Metyš, nesmírně dobrotivý člověk, a ten sloužil „po novu“. Přejít jsme brali zcela plynule, protože všude jinde se „po novu“ už sloužilo a my jsme se také dostávali na jiné bohoslužby než jen u sv. Jindřicha. Pamatuji si ale, že „za Juránka“

jsem říkával, že na nové mši „si ministrant nezaministruje a varhaník nezahraje“. P. Juránek byl také velký kazatel, takže nejen liturgii, ale i kazatelství jsem zažil ještě „po staru“, jako skvělý řečnický výkon. On ostatně napsal knihu Dobrý řečník. A jiní kněží prý na lidi „házejí splašky“, což znamenalo, že říkají, kde co splaší.

Které Vaše liturgické zážitky a příhody Vás formovaly ve vztahu k liturgické hudbě?

Můj otec Ladislav Příbyl byl regenschorim u sv. Víta od roku 1975 až do roku 1990, takže chrámovou hudbu jsem vnímal od dětství. Sám hraji na klavír i na varhany, jsem ovšem „hudebkár“, nikoli profesionál. Absolvoval jsem druhý cyklus klavíru s Chačaturjanovou Toccadou. Nejraději mám ovšem hudbu barokní a klasicistní, a to především instrumentální. Po otci jsem zdědil schopnost improvizace, což se hodilo, když se časově protahovaly pontifikálky s kardinálem Tomáškem, kdy dómský varhaník Otto Novák musel už pelášit ke sv. Jakubu a mě nechával dohrát na svatovítských varhanách. Můj otec ještě po klasicismu psal noty inkoustovým perem, rozepisoval party a uměl zredukovat orchestrální verze mší různých autorů do varhanního výtahu. Repertoár liturgické hudby, která se tehdy v katedrále prováděla, byl opravdu široký, takže sbor nestagnoval. Z velkého množství skladeb se mi vybavuje například offertorium „Terra tremuit“

od Jana Nepomuka Škroupa. Vím ale, že třeba takový Josquin Desprez byl považován za mimořádně těžkého, přezdívalo se mu „Žoska Prevít“. Velice se mi také líbil nápaditý způsob, jakým Otto Novák doprovázel na varhany latinské nešpory, zpívané tehdy ještě podle předkoncilní předlohy.

Mohl byste našim čtenářům v krátkosti povědět o své cestě ke kněžství?

Ve mně byla tužba po kněžství zcela přirozeně přítomná již od dětství. Přiznám se však, že za komunismu bych si netroufl vstoupit do semináře. Vystudoval jsem práva a do toho přišel listopad 1989. Již v únoru 1990 mi bylo na vojně jasné, že přihlášku podám. Zatímco někteří o povolání bojují a jiní jej zase líčí jako blesk z čistého nebe, pro mě bylo něčím samozřejmým. Je jisté, že kněží, u nichž jsem ministroval, měli na rozvoj mého povolání svůj vliv. Mým rodičům řekl jednou P. Juránek: „Já vám ho vychovám“. No, a vychoval. Hezkou vzpomínku mám na kardinála Tomáška. Ten si v roce 1990 vymínil, že chce hovořit s každým kandidátem kněžství osobně. A řekl mi: „Vy si lidi získáte, to poznám z vašeho úsměvu“.

Velmi Vás jistě ovlivnila formace – jak jste prožíval svá seminární léta?

Pouze jeden rok jsem byl v Praze, to byl akademický rok 1990-1991, plný čerstvé porevolučního nadšení. Již tehdy jsme okoušeli noblesu, jakou měl tehdejší vicerektor, dnešní litoměřický biskup, Jan

Baxant. Byla to taková „éra nevinosti“, kdy ještě nepropukly ty pozdější fakultní soubory, takže bylo možno naživo vidět takového Odilona Štampacha i děkana Wolfa ještě v klidu před bouří. Zanechal jsem tam tehdy také jeden „hřích z mládí“. Přišli za námi salesiáni, že vydají sborník rytmických písní, jímž se stala dnešní první Hosana. Scházelo jim ordinárium, tak kolega Matyska jedno složil a do něho jsem přispěl částí „Svatý“. A kdekoli se rytmicky juchá, tam často tento zpěv zaznívá, například to bylo i na mši sv. pro mládež, kterou v Hradci Králové sloužil sv. Jan Pavel II. roku 1997. Také jsem „diakonýroval“, čili sloužil v roli jáhna při řeckokatolických obřadech, což je možné i bez svěcení. Tehdejší řeckokatolický biskup Ljavinec byl mimořádnou osobností. Zbytek seminárního života a studií jsem prožil v Římě, klasicky v Nepomucenu a na Lateránské univerzitě. Tam se člověk nadýchal té celocírkevní atmosféry s Nigerijci, Kolumbijci, Korejci apod., a poznal také vzácné postavy českého katolického exilu, například mons. Karla Vránu nebo prof. Karla Skalického. V Nepomucenu s námi byla tehdy tradičněji orientovaná americká skupina „Sedes sapientiae“, vedená mons. McCarthyem, svorně přezdívaným McCartney. Tito alumni ovšem nepatřili mezi kdovíjak duchovně přitažlivé hvězdy. Nemyslím si však, že by mi lhali ohledně obrazoborectví, které v USA nastalo v souvislosti s prováděním koncilní reformy. Obzvláště pálení rouch prý bylo v oblibě. Navštěvoval jsem nejrozmantější východní rity, což v takové šíři a různosti lze zažít kromě Říma snad jen v Jeruzalémě. Později jako kněz postgraduát jsem využil dokonce možnost koncebrovat východosyrský ritus, to je asi moje nejexotičtější „trofej“, ale také například libanonští maronité byli skvělými hostiteli, ačkoliv jsem s nimi nekoncelebroval.

Sám jste tedy byl otevřený různým formám liturgie, uvědomoval jste si v nich prvky, které Vám v „nové mši“ chyběly?

V době studia a po určitou dobu výkonu kněžství se mi myšlenka na tridentskou liturgii, jak jsem ji zažil u prof. Juránka, vytratila, byl to vlastně zážitek z dětství. Také byzantskému ritu jsem se vyhnul, očekávání vладыky Ljavince jsem tehdy nenaplnil, ale on pak měl dostatek kněží z „podzemí“. Rituální prvek mi v „nové mši“ nescházal například z následujícího trochu specifického důvodu. Pontifikální mše některého z ordinářů bývaly totiž spojené s vytvářením vyostřené atmosféry neklidu a výbušnosti vůči těm, kteří neplnili při liturgii očekávání coby ministranti, proto jsem spíše zaujímal postoj „čím méně, tím lépe“. Jako jáhen a kaplan jsem pak zažil výraznou postavu faráře jistě velmi významné farnosti v Praze, jenž byl svým

přístupem vysloveně a-liturgický, přitom však dovedl být strhujícím kazatelem. Jak říká jeden z pěstitelů tradiční liturgie: „To se dalo poslouchat, ale nedalo se na to dívat“. Bylo mi jasné, že takováto mše kulhá na jednu nohu a je příliš závislá na osobě celebranta, a proto jsem později dbal na vyváženost zvěstného i rituálního prvku. Nenapadlo mě však celá léta, že by ten rituální prvek mohl být dovršen až tím, že bych se jednou naučil „tridentský“ ritus. Teprve nyní jsem hrdý na to, že nejen různé východní církve, nýbrž i naše západní, latinská, má své pevné obřadové dědictví. Občas se ovšem setkávám s podivným dvojím metrem, kdy se vše východní adoruje, avšak tridentský obřad, který třeba ani nedosahuje byzantské rozkošatělosti a skrytosti za ikonostasem, je odsuzován jako něco škodlivého.

Poznal jste nejen různé obřady, ale také různé země. V čem Vás ovlivnil pohled na tamní místní církve?

Nejsem nijak zvlášť zcestovalý, ale jsou dvě země, s nimiž jsem byl v intenzivnějším kontaktu, a těmi jsou Itálie a Německo. Musím předeslat, že v obou těchto zemích jsem poznal v Církvi a díky Církvi mnoho vzácných lidí. Avšak zároveň jsem se tam setkával také s jevy, z nichž jsem byl velice rozpačitý, a týkají se mj. našeho tématu liturgie. Nejvíce člověk pochopí při konkrétních setkáních s místními. V Itálii za mnou přišla paní do zpovědnice s tím, že věděla, že jsem cizinec. Řekla mi, že byla po dlouhý kus života víře vzdálena, avšak nyní se chce vrátit, a to, co jí nejvíce vadí, je nedbalý způsob, jakým slouží italští kněží liturgii. Je fakt, že italský kněz dovede „sfouknout“ mši za 12 minut. Věřící sedávají s nohou přes nohu a bohoslužbu spolupročítají z letáků o liturgii, do nichž stále upírají zrak a které hodně zašustí, když všichni otočí list. Tehdy jsem paní poradil, ať nešetří námahou a najde si kněze, kteří slouží s nasazením. Dnes bych měl pro ni ještě jednu možnost. Právě takoví hlubocí lidé jako ona by dovršili své autentické duchovní hledání zakotvením v tradiční liturgii. Německá církev, ta je otrávená osmašedesátnickým virem, takže je velmi nepředvídatelná, s čím se člověk při liturgii nebo při něčem jí podobném vůbec setká. Ale nechme hovořit německý manželský pár, který se obrátil k tradiční liturgii: „My jsme v tom všem už přestali poznávat naši církev“. Ty nesčetné a vynalézavé liturgické abusy mívají příchuť tu komična, tu tragična. Vezmeme třeba takového generálního vikáře jisté německé diecéze, jak uvádí v kánonu: „prosíme za našeho papeže, za našeho biskupa, kněze, jáhny, angažované ženy a muže, angažované dívky a chlapce...“. Našel se však jeden spravedlivý, který na moji poznámku, že „dívka se podařilo vloudit do kánonu“, prohlásil: „Das ist illegal!“ Vážnější

je třeba počínání ve farnostech, kde se podává pod obojí, ale po způsobu moderní praxe některých denominací se způsobu vína rozlévá věřícím do kalíšků. Na dotaz: „Jak purifikujete?“ zazní bez uzardění samozřejmá odpověď: „My máme myčku“. Tam už je o poznání více toho tragična než komična.

Tento problém se u nás vyskytuje spíše izolovaně, takže je mnohými lidmi považován za exces, který nemůže mít nic společného ani s koncillem, ani s liturgickou reformou.

Ani u nás těch excesů zase tak málo není. Jsou kněží, pro něž má misál spíše indikativní než imperativní charakter a celebraci napolo improvizují nebo do ní vkládají prvky, které při nejlepší vůli nelze v misálu nalézt. Co říci na mši, která začne tím, že kněz vyzve místo úkonu kajcnosti k tomu, aby se lidé na sebe podívali a nejprve se pozdravili? Část starší generace kněží se u nás v sedmdesátých letech západním experimentováním nechala oslovit. Pak jsou tu ovšem kněží mladší generace, kteří také dokáží pěkně „horizontalizovat“ mši. Vezmeme například jeden z televizních pořadů, kde mladý řádový kněz s drdolem slouží na zemi „vysedávanou“ mši à la buddhismus a věřící v lotosovém sedu si při přijímání posílají keramickou misku s hostiemi a poté i kalich. Skutečný exces spočívá v tom, že se protagonisté těmito „ozvlášťujícími“ excesy chlubí, přičemž vědí, že se jim díky jejich mediálnímu vlivu nic nestane. Sám jsem v době, kdy jsem ještě neměl pro tyto věci dostatečnou citlivost, sloužil na pozvání ve společenské místnosti „u kulatého stolu“, kde se také konala taková eucharistická samoobsluha. Mládežníci, kteří takové kvaziliturgické setkávání pořádali, se na mě dívali jako na „exota“, když jsem si alespoň oděl albu a stólu. Kněz se musí přece stylizovat do bratra laikům ve všem zcela rovného.

Domníváte se, že v tomto ohledu platí „lex orandi – lex credendi“, tedy že vyprázdňení liturgie souvisí i s krizí západních církví, které mnohdy naprosto otevřeně odvrhují nauku Církve (momentálně asi nejvýrazněji ve věcech rodiny a sexuality)?

Je třeba jasně říci, že církve v některých zemích jsou vůči univerzální církvi ve vnitřním schizmatu. Jasně to vyjádřil kardinál s příjmením prvního z klasiků marxismu-leninismu v tom smyslu, že ať už Řím rozhodne jakkoli, oni si půjdou po svém. Jejich strategií je nejprve salámovou metodou usilovat o změny na celocírkevní úrovni s tím, že když se to nepodaří, budou pokračovat v nastoupené cestě, která už je u nich stejně dávno někde jinde. Po mnoho desítek let tam chodí k přijímání „kdo to tak cítí“, zpovídá se nepatrné procento věřících,

z hlediska katolické morálky tak tamní věřící přijímají svatokrásně. Je fascinující, jak podle nich zlá církev nedopřává přístup „znovusezdaným“ rozvedeným ke svátostem, ve skutečnosti však mají na mysli pouze Eucharistii, protože sami vytvořili takovou atmosféru, která olupuje už třetí generaci katolíků o svátost pokání. Tamní věřící jsou vyloženě oběťmi, zatímco naši věřící o tom buď nevědí, nebo si nevěřičně nedovedou představit, že by něco takového mohlo existovat.

Jakým způsobem podle Vás mohou rodiče budovat ve svých dětech onu citlivost vůči posvátnému, aby se pro ně kostel nestal pouze místem zábavy?

Je tu taková subkultura „rozdrandování“ dětí v kontextu, který by naopak měl být pro každého katolického křesťana tím nejposvátnějším, totiž při slavení Kristovy eucharistické oběti. Pojímáme-li kostel jako prodlouženou ruku dětského pokoje, pak je vymyšlení scének s panduláky a rádoby nápaditou pointou namístě. Pokud však pro rodiče kostel nadále zůstává posvátným prostorem, je to vidět i z chování jejich dětí, zejména při proměňování, které děti dovedou hluboce prožívat – vždyť právě teď přichází Pán Ježíš. Totiž pokud tomu sami rodiče věří, sami se podle toho chovají a děti k tomu soustavně vedou. Základem kázně v kostele je „nepohyb“ dětí, nesmí se připustit, aby jen tak poletovaly po kostele. A oproti racionalistickému bludu, že „musí všemu rozumět“, je zřejmé, že pro děti ani latina není sama o sobě překážkou. Děti chtějí být brány vážně, není třeba z nich dělat „mimulíky“. Tajemství Eucharistie je velmi působivé i pro ně, pokud není zamlžováno pokusy dospělých učinit z jejího slavení především zábavu. Také by mě zajímalo, kolik duchovních povolání vzejde z generace dětí, jimž je Kristus představován jako ten hodný Pán Ježíš, se kterým se sluníčkově radujeme a jsme tak rádi pospolu. Prý jsem jako malý ministrant tradiční mše sv. dělal „hadí ocásky“, ale jistě jsem sílu eucharistické oběti, její vážnost a jedinečnost, vnímal. Latina vše ještě ozvláštňovala a dodávala tajuplnost. P. prof. Juránek byl v sakristii „čtverák“, ale Eucharistii bral vážně celou silou své bytosti. To je to, co inspirovalo i mě jako malé dítě. Hraček jsem měl doma spoustu, i na ně pak po kostele došlo. Také do žádných „spolců“ jsem nikdy nechovil. Je jistě správné sdílet víru také s druhými lidmi, stejného věku a stejného zaměření, ale zkreslené je, když se právě tato forma prezentuje jako to hlavní, ba jediné, co je třeba, aby mládežníci v Církvi pěstovali. To nejdůležitější je eucharistická oběť a k ní je třeba vést každého, ať je jakéhokoli věku.

Po návratu do Česka jste se setkával se spolubratry, kteří měli zájem tradiční liturgii sloužit, případně ji sloužili? Vnímal jste odpor, kterému čelili?

Musím říci, že sloužení tradiční liturgie šlo zde po celá dlouhá léta mimo mě. Když jsem roku 2005 nastoupil na Smíchov ke sv. Gabrielu, dokonce jsem tam postrádal „oltář čelem k lidu“. Rychle jsem si však na tuto absenci zvykl a začal jsem sloužit „zády“. Zejména pokud sloužím nový obřad latinsky, s římským kánónem a gregoriánským chorálem, je to asi nejzazší možnost, jak se přiblížit „mši svaté všech věků“. Velkou „pocoutou“ pro mě bylo, když přišel během liturgie jeden kněz, který pouze věděl, že se „u Gabriela slouží trident“. A také se mu to tak zdálo, že děti byly – na rozdíl od špumpnágli typu „dětské mše“ – soustředěné, věřící klečeli, a on si nejprve říkal, že to „ten trident“ opravdu je. Za chvíli ho ale napadlo: „Vždyť je to česky!“ Takto jsem se tradiční mši sv. blížil, avšak rozhodujícím momentem bylo přání pana faráře Gapského, jestli bych „do Gabriela pustil trident“. Pustil jsem. Pak to šlo ráz naráz. Sepsali jsme smlouvu o podmínkách působení komunity toužící po tradičních mších svatých, jejíž členové si mají sami shánět celebranty. Teprve tehdy jsem se dozvěděl o nepochopeních a ústrkách, které někteří takoví kněží zažili. Některý z ordinářů měl jednomu z nich dokonce pohrozit: „nebo vám tu hračku seberu!“ Takže liturgie jako „hračka“?

Stal jste se tedy rektorem kostela, v němž se dnes pravidelně slouží tradiční mše svatá. Zažil jste v této souvislosti některá překvapení?

Překvapivý je pro mě nízký věkový průměr věřících, zdá se, že „trident“ míjí dnešní generaci „kostelních babiček“, protože ty prožily svá nejlepší léta v dobách, kdy se u nás zaváděla a prováděla liturgická reforma. A řekněme si upřímně: „nová“ mše je pro celebranta i pro věřící pohodlnější, je daleko více „user friendly“, počínaje už samotným užíváním národního jazyka, takže je zřejmé, že nikomu by se nechtělo z toho, co je snadnější, navrátit k něčemu náročnějšímu. Kdybych se měl řídit v Církvi převládajícím předsudečným míněním, měl bych mezi tradicí oslovenými katolíky najít smečku lidí vyloženě tuhých, nesnášenlivých, nedůtklivých, no zkrátka „strašidelných“. Ve skutečnosti jsou to především mladší věřící, kteří chtějí čerpat bohatství z liturgie, jsou osloveni její krásou, hloubkou. Bohužel také existují někteří problematičtí exponenti, kteří to dovedou kazit většinou. Ale kde takoví nejsou? A především jsem si nevšiml, že zrovna tací by se uchýlovali ke svatému Gabrielu.

Kdy jste si poprvé uvědomil, že máte

sám zájem se tradiční liturgii naučit sloužit?

Rád bych zde uvedl příklad pana faráře Gapského, který byl nástupcem úžasného pana kanovníka Gerndta v Modřanech. Rozpoznal, že mnozí věřící po „tridentském“ ritu touží, protože je pan kanovník na něj navykl. Sám se jej naučil právě kvůli těmto věřícím (vůbec to není snadné!) a odměnou pak pocítil „side effect“ – že totiž proniknout do hloubky této liturgie znamená pro kněze nesmírné duchovní obohacení. Obdobně jsem k tomu přistoupil i já zde na Smíchově. Bylo zřejmé, že je zapotřebí každé pomocné kněžské ruky, která umí nesnadnou liturgii sloužit, a navíc být ochotná přijíždět a zavázat se. Také by se neslušelo, abych byl duchovním správcem kostela, v němž se slouží obřad, který ani odsloužit neumím. Pokud bych měl ale nějakou vlastnost „tradičních“ věřících u svatého Gabriela vyzdvihnout, pak je to vděčnost. Jsou rádi právě za kněze ochotného odsloužit liturgii, tam není slyšet takové to standardní katolické kritizující „frflání“ těch, kterým není po chuti žádný kněz, nebo naopak pěstování bezuzdného kultu osobnosti toho či onoho kněze. Tak tomu je díky „objektivitě“ liturgie, v níž se kněz daleko více přidržuje toho, co je předepsáno, a proto taková liturgie nezávisí na tom jak ji kněz „dělá“ nebo na tom jaké zajímavé efekty do ní vnese. Kněz zde zkrátka jednoznačněji vystupuje „in persona Christi“ – v osobě samotného Krista.

Zastavme se u „side effectu“. Co specifického přináší tradiční liturgie knězi a co věřícím?

V knězi posiluje tradiční liturgie vědomí, že liturgie má obětní charakter, v dnešní době tolik oslabovaný. Navíc je liturgie plná kněžských modliteb kajícího charakteru, v nichž se stále připomíná hříšnost a nehodnost služebníka Eucharistie tvář v tvář majestátu Toho, který na oltář sestupuje. Jako začátečník mám však přece jen toho množství úkonů a modliteb „plný brejle“, takže zpětné promeditování mnohých modliteb mě ještě čeká. Pro kněze i věřící je zde ovšem přítomno mystérium trpícího Krista, které odpovídá Kristovu výroku: „S toužebností jsem si přál jísti toho beránka dříve, než budu trpět“. Věřící, kteří tuto skutečnost v plné hloubce zakusí, by už asi nesnesli mnohde se vyskytující sebezpřeváděnou žoviálnost podbízejících celebrantů, zkrátka proto, že by je to rušilo při skutečném prožívání mše svaté. Je třeba ovšem přiznat, že minulost si nelze příliš romantizovat, mnozí kněží liturgii „šulili“, zatímco dnes touží věřící se sklonem k tradici po tom, aby kněz sloužil opravdu „tip top“. Účastní se často za pomoci dvojazyčných misálků, kde mohou průběh litur-

gie sledovat. Ale hlavně necítí potřebu všemu za každou cenu rozumět, však ani liturgie převedená do národních jazyků není o moc srozumitelnější, lidé mají spíše pocit, že rozumějí, a to především díky češtině, zatímco kdyby se kněz zeptal na smysl toho či onoho úkonu, té či oné modlitby, většina věřících by zkrátka nevěděla. Vnímání liturgie se tak často scvrkává na „kázání s oblohou“. To opakující se liturgické recitování se může zdát ve své jakoby neutralitě sterilní, zatímco živé je kázání, kde kněz dává ze sebe něco originálního a osobního. Pokud ovšem nedá, pak ani přijetí Krista v Eucharistii nezabrání tomu, aby věřící odcházeli z kostela otrávení a aby z důvodu nechuti k projevu kněze dokonce změnili kostel. Pro účastníky tradiční liturgie je právě ona tím nejdůležitějším, zatímco dobré kázání je něčím pozitivním navíc, rozhodně však neodejdou z kostela naštvaní kvůli případnému kazatelskému neumětelství. Kristus přece na oltář sestoupil a oni jej v Eucharistii přijali.

Často se například mluví o jisté feminizaci Církve. V kostelních lavicích obvykle převažují ženy, mnohdy drtivě. Na tradičních mších svatých však tato disproporce nebývá patrná. Je možné, že pro muže a chlapce je starší liturgická forma přitažlivější?

Myslím, že pro ženy je důležitá především citovost, takže pokud si navykly na nové obřady a o tuto složku se zde necítí ochuzeny, zůstávají u toho. Muži potřebují uchopit racionální složku věci. Je ovšem paradox, že na základě racionálně zdůvodněných historických, teologických a mnoha dalších kritérií, liturgická komise sestavovala až „sociálně inženýrským“ způsobem obřady obsažené v Misálu Pavla VI. z roku 1970 a v dalších pokoncilních liturgických knihách. Jistě nebyla v komisích žádná žena, přesto jsem nikdy neslyšel jediného muže laika, který by si nové mešní obřady pochvaloval kvůli jejich struktuře, vhodnosti, promyšlenosti atd., kromě toho, že jsou transparentní a (samozřejmě, že v mnoha ohledech spíše zdánlivě) srozumitelné. U mužů jistě hraje roli to, že tradiční liturgie je právě oněch „všech věků“, že to je něco, co člověka přesahuje, což není pouze záležitostí citu, nýbrž úcty, která má své racionálně uchopitelné zdůvodnění. Pro muže bývá často typické také „disciplinární“ pojmání víry, pro něž nejen v liturgii, nýbrž vůbec v celém způsobu prožívání víry není místa pro laciné „tu-tu-tu-ňu-ňu“. Pokud se přijme jako základ náboženského života řád, lze jej jistě obohatit laskavostí, mírností apod. Pokud se ovšem řád vytratí, laskavost a mírnost se překotí do sentimentality bez hlubšího ukotvení.

Nejen toto téma však zůstává tabu.

Potřeba potlačovat samotnou tradiční liturgii jako celek se nevytratila z množství diecézí ani po vydání *Summorum Pontificum*. Z čeho se domníváte, že tato zatvřelost plyne?

Lidé, kteří svůj život na Západě v pokoncilním období zasvětili popíráním a často i barbarskou fyzickou destrukcí toho, co zde bylo po staletí (a o jejímž rozsahu u nás nemáme ani tuhy), nikdy nemohou uznat, že se v mnoha ohledech mylili. V té době byli mladí, měli ideály nové, svěží, od všeho balastu minulosti očištěné, sociálně angažované Církve, v níž bude omamně vanout Duch svatý, a pokud se maximum všeho v Církvi změní a zjednoduší, víra bude vzkvétat. Mezi důsledky tohoto vzednutí patří bohužel i ty desítky tisíc kněží, kteří právě pod vlivem takového revolučního přetlaku kněžství opouštěli. V našich poměrech však železná opona zafungovala trochu jako opona jeruzalémského chrámu, která uchovávala božské tajemství. Zatímco dnešní biskupové v západních zemích jsou „čarodějovými uční“ koncilní generace hierarchů, která se s popíračstvím minulosti v Církvi smířila či jej podporovala, většina našich biskupů, kteří absolvovali litoměřický seminář, bych se zastal. Vyrožená nevstřícnost vůči tradiční liturgii byla snad u některého z ordinářů silná, ale myslím, že si stojíme dobře a z pražského arcibiskupství dokonce vnímám tolerující souhlas. Karta se obrací i na Západě, například v USA je stále hustší síť farností, které se tam označují jako „latin Mass parish“. Jejich kněží jsou především z Bratrstva svatého Petra. Je tam také síť institucí Bratrstva svatého Pia X. Kdyby mělo být až tak nebezpečné, jistě by mu papež František neudělil zpovědní jurisdikci na jím vyhlášený Rok milosrdenství.

Nejsou nakonec zastánci tradiční liturgie paradoxně těmi, kteří se jen dožadují větší míry proklamované svobody a plurality?

„Dialog“ s těmi, kteří se jen poklepávají po rameni, je úžasně snadný a laciný. Určitou dobu po vydání motu proprio napsal papež Benedikt ještě osobně laděný list, který vyjadřoval až zoufalství nad nenávisťné prudkými reakcemi na snadnější umožnění celebrace tradiční liturgie. Jak tomu už tak bývá, ti nejnenávislivější kritici jsou právě oněmi proklamanými zastánci svobody a plurality, otevřenosti, dialogu apod. Dialogovat je možné třeba s „umírněnými muslimy“, avšak s těmi, kteří jsou nejbližší, jakkoli mají určitý sklon k „zařatosti“, se dialog nerad vede, protože jeho výsledek není předem dohodnutý.

Často se – zejména po vydání *Summorum Pontificum* – setkávám s názorem, že stará liturgická hudba patří jen na starou liturgii a na nové nemá místo. Vidíte to

podobně?

S takto formulovanou myšlenkou jsem se nesetkal, ale spíše s představou, že latinská, zejména „figurální“ hudba nemá v liturgii místo vůbec. Že jsou to koncerty a ne mše. Přitom lze velmi dobře zkombinovat například lidový zpěv „kancionálové“ písně s latinským zpívaným ordináři. A pak zase ta neodbytná tužba, aby lidé všemu „rozuměli“! Vezměme třeba takové Credo, v němž mnoho skladatelů hudebně vystihuje kontrast mezi „passus et sepultus est“ a „et resurrexit tertia die“. To je teprve pravé porozumění, to je teprve pravá „aktivní účast“, když jsou věřící vedeni k tomu, aby pochopili, jak skladatel vyjádřil zázrak, který se udál v Kristově hrobě, jaký je rozdíl mezi momentem smutku a odevzdání oproti momentu majestátu a radosti, který dokáže vyjádřit jen hudba tak, jako žádné jiné umění. Školometská touha po pedagogicky prvoplánovém porozumění jednotlivým slovům se objevovalo zejména od dob osvícenství. Scippione Ricci, biskup italské Pistoie, který v oné době chtěl zavést liturgii v národním jazyce, samozřejmě ve prospěch tolik vyzývaného lidu, byl právě tímž lidem odmítnut, a to velmi důrazně. Věřící vtrhli do jeho rezidence a vyhnali ho „con le litanie vecchie e con le bastonate nuove“: „se starými litaniami, ale s novými ranami holí“.

Jak vidíte situaci tradiční liturgie do budoucna, možná v kontextu samotné budoucnosti Církve?

Vezměme takovou charismatickou obnovu. Američtí katolíci datují její vstup do Církve rokem 1967. Její působení v Církvi je tedy záležitostí mladou, a proto se hůře predikuje, jaké jsou ještě její možnosti. Tradiční ritus je ovšem něco velikého, dávnověkého, co nás všechny přesahuje a co vzbuzuje respekt, ať už jsou jeho příznivci v jakémkoli postavení k „velké Církvi“ (termín, se kterým jsem se setkal u papeže Benedikta). I kdyby se vedly všelijaké spory ve vztazích mezi jednotlivými proudy přívrženců tradiční liturgie nebo jejími příznivci a odpůrci, ona sama zde zůstává a Krista stále znovu velmi tajuplným způsobem zpřítomňuje. Uvědomme si, že něco takového se děje i v případě liturgie byzantské. Vztahy mezi řeckokatolíky a pravoslavnými nebo mezi některými pravoslavnými církvemi bývají také někdy nepěkné, avšak ritus je zde a věřící obou vyznání jej – přes své vlastní nedostatky – milují. Jak by však asi viděli, kdyby se ritu zmocnily dobropřejné liturgické komise a na základě těch nejlépe míněných kritérií by se věnovaly seškrtávání, přesouvání, odstraňování duplicit, „nesrozumitelných“ ritů atd.? Takže nelze mít obavy, že by nepřežila krása, která se – naštěstí – vyhnula zásahům lidské všetečnosti.

Ptala se Lucie Sulovská

Co způsobila Teologia fumi

Z redakční pošty

V odpovědi p. J. Kunčického na články okolo „Teologie fumi“¹ se zrcadlí nepochopení, které musím reflektovat, které sahá až do rozdílu mezi Benediktem a Františkem.

Proč to, co se napsalo v článku o kouření „beru vážně“? Tak jsem se ptal ve svém článku² a pokusil jsem se „postupovat seriózně“. Ano, nejde o recesi, jde o řeč, manipulaci skrze řeč a o kulturu vůbec. Tedy jde o tři velmi důležitá témata.

J. Kunčický, aniž by svoje východiska reflektoval, odsoudil „okrajovost“, a tedy banalitu toho, „o čem je řeč“, a nejvíce se ho dotýkalo, že autoři Teologia fumi ukázali, jak jde Písma zneužít, a rovnou a bez dalšího zdůvodnění pokračuje, že ho tedy v „mocenské“ době katolické církve pravděpodobně zneužito bylo! Jak ale J. Kunčický vnímá řeč, zneužití řeči a obecně kulturu jako prostor? V něm přeci nežijeme „pouhou aplikací Písma“, ale tak, že jsme kreativní, tj. hledáme aktuální kulturní řešení a výklad Písma v rámci tradice, a svoje „místo ve světě“. Mimo jiné právě v tom se přeci odlišujeme od muslimů, kterým, nezbývá než otrocky na svou každodennost aplikovat jednu provzdu, „hotový“ korán!

Když se J. Kunčický rozhoduje, zda půjde na procházku, na hokej nebo zda bude doma poslouchat vážnou hudbu, jistě pro to nehledá nějaké zdůvodnění v Písmu. A asi není ani asketickým protestantem, který zavrhuje všechna potěšení světa kromě... vydělávání peněz. A proto se rozhoduje – světsky a kulturně. Ale jistě hodnotí. Předpokládám, že nepůjde na hokej, protože „to nepatří do jeho života“, ale spíš si najde čas k poslechu vážné hudby. A předpokládám přitom, že dokáže respektovat hokejového fandu, i když si třeba myslí, že hokejoví fanoušci mají mezi sebou větší procento „blbů“ než posluchači vážné hudby.

Problém začíná tam, kde by někdo (předpokládám, že J. Kunčický takový není) opovrhlivě fanoušky hokeje popsal jako idioty a lidi nízké, neb nerozumí vážné hudbě a vyžívají se v primitivní agresivitě. Nebo jinak a lépe, kdyby se někdo z důvodů velmi dobře zargumentovaných v Písmu snažil dokázat, jak je důležité nedat se svádět takovými marnostmi, jako je hokej. Protože v tu chvíli mu kdokoli může říci: „a proč se zabýváš vážnou hudbou, nerozdáš peníze za svůj klavír chudým a nenásleduješ Krista?“

Snad každý rozpozná, že takový postoj je z hlediska křesťanství pouhá ideologická hovadina, i když je zdánlivě přímo rea-

lizací pokynů Písma. Jenže dnes je možné všechno a mnozí rozumí Františkovi právě takhle, a asi proto, že mu takto rozumět lze. Na tom nic nezmění ani fakt, že mu lze rozumět i jinak. JiKu v mém článku správně rozpoznal, že se v tomto případě snažím skrze obranu kouření hájit svobodu proti těm, kdo manipulují řečí, plytkou, kluzkou, hájit proti tomu, kdo záměrně mluví řečí různě vykladatelnou, kterou nelze „vzít za slovo“, proti tomu, co je mezi řádky takovéto řeči vydáváno za „samozřejmé“ atd.

Zastal jsem se kuřáků, a to v tom smyslu, že u kouření doutníků a dýmek jde nesporně o cosi hodnotného v rámci kulturní tradice. Pro mnoho lidí ale slovo „kulturní tradice“ jako by ztrácelo jakýkoli význam. Není zde prostor argumentovat hlouběji, proč je to kulturně sebevražedné. Jen jeden argument: pokud je kulturní tradice jakousi „vnější slupkou“ života, který se má orientovat především duchovně, pak také platí, že „k fekálnímu symbolu marlosti“ je i celá vážná hudba.

Neštěstí Benedikt XVI zcela nedávno „podržel“ nás, tradicionalisty kultury, a to svým rozhovorem o hudbě,³ rozhovorem, ve kterém staví právě v pojetí hudby Evropskou kulturu zcela mimo jakékoli interkulturní srovnávání. Ano – v evropské hudbě se ukazuje něco víc, než „jen“ světskost světa, jak se děje v kultuře. A tedy je kultura v našem tradičním pojetí něco víc, než jen výsledkem společenských procesů. Dějiny jsou něco víc, než jen čekání na příchod Páně. Máme je naplňovat, mimo jiné kulturně. Jistě, žijeme ve světě po pádu, ale ve světě krásném a plném, ale také bolestivém a prázdném. Svým životem svědčíme o tom, jak se s tím vypořádáváme. A nepřísluší nám, stavět se na nějaký piedestal, ze kterého vykořenujeme ze světa to, co se nám nelíbí. Jedna jistá věc je dodržování desatera a základních pravd víry, které by podle nás měly tvořit jakousi kostru společenského uspořádání jako společenské maximy. Ale jakýkoli pokus o kontrolu života (druhých) je v principu proti stvoření jako takovému, proti stvoření právě v tom, v čem je stvořením. V tomto smyslu je podle mne třeba rozumět pokynu (parafrázuji) „Nechte to růst, až v době žní bude tříbeno zrna a odvržen koul“.

J. Kunčický se (v souladu s dobovou snahou o „očistění Církve“) „obává falešných závěrů, které byly do křesťanského učení zavedeny především od r. 380, kdy se stalo součástí výzbroje *mocenské hierarchie*“. Má piedestal, ví, že něco je „pravé“ a něco nepravé. Umí

se ohlédnout, jeho myšlení je výsadní. Říká, co se musí a za jakých podmínek, a to jak v oboru poznání, tak v řeči. Jen má deprese, například z toho, že někdo je tak povrchní, že se vskutku vážně zabývá „nepodstatnými“ kulturními skutečnostmi, jakými je např. kouření, hokej, vážná hudba atd. Rád by nám (v duchu doby) sdělil co musíme: (parafrázuji) **chceme-li nalézt správná řešení, musíme začínat hledání s myslí čistou, dětskou, mít nevinné oči... sledovat svět a naivně sdělovat své výsledky...** To vše opravdu ve svém dopise napsal, zkontrolujte si to v minulém čísle. A tohle vše vůbec neuhodilo čtenáře Psalteria do očí? Vždyť už chybí jen jednoznačný pokyn, abychom u toho v rámci korektnosti začali šišlat! Jestli je pro něj vzorem František, tak ať sleduje jak jedná. František nešíšlá, to co dělá není naivní, ale docela dobře promyšlené, jde o předem rozvrženou agendu, systematicky rozvíjenou, realizovanou.

Asi jsem nepoučitelný vyznavač kultury, Ratzingera a odpovědnosti bez šišlání a bez manipulací. Tesař musí umět vázat krovy, hokejista bruslit a ten, kdo píše, by měl umět dát slovům to, co jejich jest. Přitom by měl vědět, že na počátku bylo Slovo, a to Slovo by Bůh, a všichni budou jednou vydávat počet ze všech zbytečných slov, a mimo jiné z těch žvatlavých, těch rozbředlých, manipulativních, ze kterých si každý může „vzít co chce“, a také ze všech těch naivních sdělení výsledků „čistého vhledu“, po kterých pan J. Kunčický tak volá. Ne vše, co vypadá jako autentické svědectví o čistých očích a dětském vhledu, jsou „perly“. Naopak. Požadavky J. Kunčického splňuje především kýč. Je jen velmi málo Duchem nadaných „prostáčků Božích“. Ti mohou splňovat požadavky, které J. Kunčický klade – ale nikoli proto, že jim to nakázal, ale právě proto, že podobné rady vůbec nechtou, a nechávají se vést Duchem. Pokud je ale k takovému „prostáčkovství“ vedeno celé stádo, je mi z toho mírně řečeno soufil.

Podle Ratzingera (a já se k tomu jednoznačně přidávám) je třeba hledat „společnou řeč“, a to společnou řeč v ukázání světa – čistém, nezátíženém, aktuálním a zbaveném jakéhokoli balastu – ale s vědomím tradice, která je každým takovým pokusem o hledání svým způsobem překonávána i naplňována. S těmi, kdo říkají druhým, co se musí (a stejně tak s těmi, kdo žvatlají), se ale společná řeč hledat nedá. Snad je s nimi možné alespoň poslouchat vážnou hudbu.

Josef Štoger

1 Psalterium 5/2015, str. 8

2 Psalterium 3/2015, str. 5

3 Psalterium 4/2015, str. 10

NOVÉ ČÍSLO ÚČTU SDH

2000558468 / 2010
(FIO Banka)

Vážení přátelé duchovní hudby, s koncem roku si vám dovoluji přát všechno dobré a současně požádat o vaše laskavé příspěvky. Dobrovolné dary, členské příspěvky spolku SDH nebo předplatné časopisu laskavě pošlete na nové číslo účtu.

Předplatné časopisu Psalterium činí 200,- Kč. Členské příspěvky SDH (by měly být) 250,- Kč ročně, členové dostávají časopis zdarma. Dobrovolné a mimořádné dary (předplatil časopisu Varhaník mají možnost odebírat Psalterium zdarma, nicméně mohou rovněž přispět:-).

Ondřej Šmíd

PSALTERIUM HLEDÁ NOVÉ PŘÍSPĚVATELE

a potřebuje doplnit tým redaktorů. Časopis je tu pro vás, zapálené hudebníky, aktivní společenství i zvědavé badatele; podělte se o výsledky své činnosti, informujte o projektech, zvěte, inzerujte, recenzujte... podělte se o své spartace.

Rádi bychom v časopise publikovali notové přílohy z vašich spartací a skladeb a současně otevřeli český notový portál duchovní hudby s propojením na světové portály. Společnost pro duchovní hudbu v minulosti zpracovala kompletní dílo Alberika Mazáka (www.mazak.sdh.cz), zajistila dotisk žalmů na neděle a svátky Zpěvy s odpovědí lidu, připravuje vydání žalmů Bohuslava Korejse na všední dny a příští rok hodlá vydat praktickou edici Michnovy Svatočinné muziky. Publikační činnost v knižní i elektronické formě by se měla rozvíjet zejména s vaší pomocí.

Ondřej Šmíd
smid@ondrej.info

TEÓRIA LITURGICKEJ HUDBY – DOSTUPNOST

Pro naše čtenáře, kteří by si chtěli opatřit tuto knihu, o které referujeme uvnitř tohoto čísla, jsem pana prof. Lexmanna poprosil o zjištění možností nákupu. Tímto vám zprostředkovávám jeho odpověď:

Predaj knihy „Teória liturgickej hudby“ som zveril knižnému distribútorovi Partner Technic, vzala si to na starosť pani Beláková, martina.belakova@partnertechnic.sk. Na slovensku sa kniha predáva v predajniach veľkých kníhkupectiev Panta Rhei, ArtForum, Martinus. V Českej republike sa kniha nepredáva. Spomenutý slovenský distribútor Partner Technic spolupracuje s českými distribútormi Knihkupectví Kosmas a Euromedia Group. Ak by šlo len o jednorázový nákup menšieho počtu kníh, môže ich poslať s faktúrou pani Beláková z Technic Partner. Ale viem, že vyššie uvedené slovenské kníhkupectvá vybavujú aj objednávky z Českej republiky, zložitejšie je to len so zaplacením, ale aj na to majú spôsob. Objednávku z Českej republiky možno adresovať napríklad na adresy store@artforum.sk alebo www.artforum.sk alebo info@pantarhei.sk. Cena knihy bola stanovená na 18,90 EURO, ale internetové predajne ich poskytujú lacnejšie.

JiKu

UZÁVĚRKA SKLADATELSKÉ SOUTĚŽE SE BLÍŽÍ

Vážení čtenáři,

připomínáme, že se blíží uzávěrka skladatelské soutěže na vytvoření krátké vokální skladby pro liturgické použití – moteta pro smíšený sbor, nebo sólový hlas, doprovod varhan (realizovaný, nebo generálbas), nebo i bez doprovodu (a cappella) na biblický, nebo liturgický text, jazyk čeština, nebo latina v délce max. 4 minuty. Podstatným kritériem při hodnocení bude praktická použitelnost díla v běžném liturgickém provozu.

Tato soutěž byla vyhlášena již v 9. čísle Psalteria a její uzávěrka je 31. 12. 2015. Nejlepší soutěžní skladby budou provedeny v rámci festivalu Dny soudobé hudby na podzim 2016.

Partitury soutěžních skladeb lze doručit elektronicky (pdf) administrátorovi soutěže Ondřeji Šmídovi (který se ani soutěže, ani rozhodování hodnotící komise neúčastní) na e-mailovou adresu smid@ondrej.info, nebo v papírové formě na adresu: Společnost pro duchovní hudbu, Koleční 4, 160 00 Praha 6. Pro další informace je možné kontaktovat administrátora i na tel. číslo 608 950 005.

Soutěžní komise bude zadané skladby hodnotit jako anonymní. Přímou partituru skladeb tedy neoznačujte jménem, ale nezapomeňte uvést kontaktní údaje.

Vojtěch Mojžíš

REZERVUJTE SI TERMÍN NA AKTIVNÍ DOVOLENOU

CONVIVIUM 2016

se bude konat v týdnu 20. – 28. srpna opět v klášteře Želiv. Čeká nás opravený kostel od Jana Blažeje Santiniho a zejména se můžeme těšit na hrající varhany. Rekonstrukce se dočkal hlavní varhanní stroj, který se léta nepoužíval i menší varhany nad presbytářem. Kromě toho klášter rozšiřuje pivovar a vznikne nová kavárna, restaurace pod věží. To v konečném důsledku vytváří podporu duchovní hudby ve večerních hodinách a nerušeného spánku pro ty ostatní. Přihlašování začne v průběhu března.

Ondřej Šmíd

**Požehnané slavení Vánoc přeje všem
čtenářům redakce**